

Jovitas Jankauskas
Vytautas Simonavičius

Giedraičių PARTIZANAI

Vilnius, 2006

Jovitas Jankauskas
Vytautas Simonavičius

Giedraičių PARTIZANAI

Vilnius, 2006

UDK 947.45.08
Ja369

ISBN 9955-443-28-6

© Jovitas Jankauskas, 2006
© Vytautas Simonavičius, 2006

ĮVADAS

Po dviejų metų pertraukos, kuriuos praleidau tėviškėje netoli Skudutiškio, 1948 m. rugsėjo 1 d. įstojau į Molėtų gimnazijos priešpaskutinę klasę ir apsigyvenau netoli bažnyčios pas Rabikauskus.

Kitais metais atvažiavus mokytis rugsėjo viduryje kilo didysis Molėtų gaisras, kurio metu sudegė apie šimtą gyvenamųjų namų, iš kurių paskutinis supleškėjo Rabikauskų. Naują butą susiradau Inturkės gatvėje, antrame name už tiltelio pas Antaną Zarembą.

Mano šeimininkas tuomet ėjo Molėtų apylinkės sekretoriaus pareigas, o kitoje gatvės pusėje gyveno Molėtų apylinkės pirmininkas M.

Timofejevas.

1949 m. pabaigoje iš Utenos atvyko, gyveno pas Timofejevą ir trumpai mokėsi Molėtų gimnazijos X klasėje nuo Skudutiškio iš Kaniūkų kaimo kilęs Danielius Bružas. Kai Molėtuose



Danielius Bružas-Atlantas,

g. 1929, #1949 12 27

P. 1950 02 15, +1951 12 17

Skudutiškis

per langą buvo nušauti sribai Henrikas Aidietis ir Masevičius, D. Bružas iš gimnazijos dingo ir perėjo į nelegalią padėtį. Jo baudžiamosios bylos protokoluose pažymėta, kad „Danielius Bružas buvo partizanų būrio, vadovaujamo „Vėtros“-Gruzdo ryšininkas, padėdavęs įsigyti ginklų." Saugumiečiai areštavo kelis įtariamus ir arti įvykio vietos gyvenusius vyresniųjų klasių moksleivius, o iš mūsų baigiamosios klasės - Juozą Rusteiką, bet kelias dienas patardę, daugumą jų paleido.

Mano šeimininkas A. Zaremba iš tarnybos dažniausiai grįždavo gerokai įgėręs ir, kol užmigdavo, pasakodavo savo įspūdžius ir paskutines naujienas. Gerai prisimenu su kokia baimė Molėtų „tarybinis aktyvas" planuodavo ir ruošdavosi kelionėms į Vilnių, nuolat minėjo Grūzdo pavardę, nes pakeliui reikėjo pervažiuoti partizanų kontroliuojamą Kazokų mišką ir stengėsi išvengti susitikimo su miškiniais. Iš ankstesniųjų kelionių nutikimų buvo pasakojama, kaip iš sustabdytų automašinių partizanai išlaipino jų įsimintus „aktyvistus" ir juos gerokai „paauklėjo“.

Dėkingas likimui, kuris suvedė mane su Vytautu Simonavičiumi, ir dienos šviesą išvydo šie pokario tragiškų dienų prisiminimai.

J. Jankauskas



LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

Kodas 9305324. Gedimino pr. 40/I, LT-2600 Vilnius, tel. (8-22) 61 34 31, faks. (8-22) 66 15 12

Jonui Bružui
Architektų g. 178-51, LT-2000 Vilnius

[2001-10-25 gautą prašymą

ARCHYVO PAŽYMĖJIMAS
APIE DANIELIŲ BRUŽĄ
2002-03-20 Nr.6349-B

<...>

Lietuvos SSR valstybės saugumo komiteto (KGB) archyvine fonde saugoma baudžiamoji byla Nr.P-18795, 1950-01-10 – 1950-01-30 apklausos protokoluose yra žinios, kad Molėtų gimnazijos mokinys Danielius Bružas buvo partizanų būrio, vadovaujamo "Vėtros" – Gruzdio (taip dokumente), ryšininkas, padėdavęs įsigyti ginklų. Suimtieji Danieliaus Bružo asmeniškai nepažinoję, apie jį girdėję buvo tik iš Jono Tutino, kuris pasislėpė nuo suėmimo, pasakojimų.

Byloje yra liudininko (taip dokumente) Danieliaus Bružo, s. Antano, g. 1929 m. Utenos apskr., Skudiškių valsč., Kaniūkų k., gyv. Molėtuose, Molėtų gimnazijos 10 klasės mokinio 1950-01-12 apklausos protokolai, kur pastarasis nurodęs, kad 1949 m. lapkričio mėn. kartu su Jonu Tutinu ėjo į Degulių geležinkelio stotį pasitikti jam nepažįstamą Tutino draugą. Teigė, kad vėliau Jono Tutino nebuvo sutikęs.

LSSR MGB Utenos apskr. skyriaus pažymyje (data nenurodyta) yra žinios, kad Danielius Bružas, s. Antano, g. 1929 m. Utenos apskr., Skudutiškio valsč. (taip dokumente), po apklausos LSSR MGB Utenos apskr. skyriuje pasislėpė ir nuo 1950-02-15 gyvena nelegaliai (taip dokumente).

PAGRINDAS. F.K-I. Ap.58. B.Nr.P-18795. L.26-28, 34, 41, 46, 53, 55, 58, 61, 83-88, 102, 103, 153.

LSSR vidaus reikalų ministerijos (MVD) archyvine fonde V-5 saugomoje Bružų šeimos tremties byloje Nr.33266 esančiame LSSR MVD Vilniaus m. skyriaus 1957-07-08 nutarime pažymėta, kad: "Danielius Bružas Utenos raj. MGB organų buvo areštuotas, tačiau iš karto pabėgo. Šiuo metu jo buvimo vieta nežinoma."

PAGRINDAS. F.V-5. Ap.I. B.33266. L.25.

Direktorius



Vilma Švedarauskienė, 66 15 11
Jolanta Skritulskaitė, 73 79 13

Ovidijus Lėveris

VYTAUTAS SIMONAVIČIUS



Vytautas Simonavičius gimė 1924 m. spalio 28 d. Utenos apskr. Molėtų valsč. Skrebulių kaime. Augo gausioje šeimoje - turėjo du brolius ir keturias seseris, o tėvas Juozas valdė tik 6,5 ha žemės. Vaikus tėvai auklėjo susiklausymo ir tautiškumo dvasioje, stengėsi paruošti gyvenimui. Baigęs vietos pradžios mokyklą Vytautas mokėsi Molėtų progimnazijoje ir sovietų pirmosios okupacijos metais nebe iš tėvo pasakojimų, o savo

patirtimi įsitikino, kokia nežmoniška, žiauri komunizmo ideologija ir jos vykdytojai, todėl pasiryžo su tuo kovoti.

Tarp komunistinės Sovietų Sąjungos ir nacistinės Vokietijos kilo karas, Lietuvoje vieną okupantą pakeitė kitas, padėtis darėsi kritiška. 1944 m. vasario 16 d. generolas Povilas Plechavičius kreipėsi į tautiečius, kviesdamas stoti į jo organizuojamą Vietinę Rinktinę. Tų metų kovo mėnesį Vytautas įstojo į Vietinės Rinktinės kariūnų mokyklą Marijampolėje, tačiau susidarius

nepalankioms politinėms sąlygoms, gegužės mėn. 12 d. įsakymu ji buvo išformuota.

Sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, pasijauninęs keturiais metais, 1944 m. rudenį Vytautas įstojo į Molėtų vidurinės mokyklos, baigiamąją klasę, tačiau netrukus turėjo ją apleisti, iš direktoriaus Jono Valiukonio sužinojęs, kad gresia areštas. Pasišalinęs iš vidurinės mokyklos Vytautas Simonavičius slapstėsi ir 1945 m. pirmomis pavasario dienomis įstojo į Povilo Švelniko-Voldemaro būrį Petro Gruzdo-Vėtros grandį pasirinkęs Bitino slapyvardį. Jis pats apie tai rašo: „Šiame būryje buvau 1945 m. metų pavasarį ir vasarą. Šio apie 200 asmenų būrio kovai prieš okupantus pilnai pritariau ir kiek galėdamas, nors ir jaunas buvau, padėjau kovoti. Šią kovą galiu apibūdinti taip: slapstymasis nuo Sovietinės armijos ir arešto, kova prieš neteisėtą valstybę ir jos vadovus, pagalba besislapstantiems lietuviams nuo Sovietų armijos ir svarbiausia - Lietuvos Nepriklausomybės atgavimas.

Svarbiausiose kautynėse kaip būrys taip ir aš dalyvavau prie Jaurų kaimo netoli Zanėnų kalno, apie 4 kilometrus nuo Giedraičių. Šio „Voldemaro“ partizanų būrio veikla buvo Pusnės, Giedraičių, Ambraziškių, Molėtų bei Dubingių apylinkėse. Kitos kautynės buvo mažiau reikšmingos.

Politinei situacijai dar labiau pablogėjus, buvo pasiūlyta išsiskirstyti į smulkesnes grupes arba prisitaikyti dirbti. Todėl legalizavausi ir nuo 1945 m. metų rugsėjo mėnesio, kaip gimęs 1928 metais pradėjau dirbti mokytoju Pakalnių pradinėje mokykloje Utenos valsčiuje. Šioje apylinkėje palaikiau ryšius su partizanais ir jų atstovais.

Nuo 1946 metų vasario mėnesio iki 1947 metų birželio mėn. dirbau mokytoju savo tėviškėje Skrebulių kaime, Molėtų vals-

čiuje. Kadangi 1947 metų sausio mėn. 17-19 dienomis buvau areštuotas, tardomas ir kalinamas Giedraičiuose, iš mokytojo pareigų buvau atleistas.

Nuo 1947 m. rugsėjo 25 dienos įsidarbinau Šešuolių pradinėje mokykloje, Ukmergės rajone. Čia dirbdamas palaikiau ryšius su Lyduokių partizanais, jų vadu „Spartaku“. Tik šiais laikais sužinojau, kad tai Kazys Ališauskas. Palaiminus „Spartakui“ ir mano geriems pažįstamiems, 1950 metų gegužės mėnesį išėjau į Sovietinę armiją. Nuo šio laiko ryšiai su partizanais nutrūko“.

Taip apie savo kovą prieš sovietinę okupaciją rašo Nepriklausomos Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo dalyvis, karys savanoris Vytautas Simonavičius.

Toliau - V Simonavičiaus prisiminimai apie tragišką mūsų tautai pokarį ir kovos draugus.

Jovitas Jankauskas

NORIU PAPASAKOTI APIE „VĖTRA

Ukmergės apskrities Giedraičių valsčiaus Užugirių (Melužių) kaimas. Tai garbingo žmogaus - tuose kraštuose gerai žinomo partizano Petro Gruzdo-Vėtros tėviškė. Partizano kelią jis pasirinko kartu su broliu Jonu. Petras Gruzdas gimė 1921 m. Tėvai visus tris vaikus auklėjo dorai, krikščioniškai, diegė patriotinius jausmus.

1944 m. rudenį Joną ir Petrą Gruzduos mobilizavo į Raudonąją armiją. Buvo žiemos metas. Broliai iš anksto rezgė planą kaip tos „prievolės“ atsikratyti. Vykstant traukiniu ir jau kirtus Lietuvos sieną, daugelis jaunuolių iššoko iš važiuojančio sąstato ir pasuko namų link. Taip pasielgė ir Jonas bei Petras Grūzdai. Kelionė buvo labai sunki - alkani, sušalę, genami didelės baimės kad nesučiuptų, jie atkakliai siekė tikslo.



Grįžęs į Lietuvą, Petras iškart susisiekė su partizanais. Sužinoję, kad Petras Gruzdas partizanauja, komunistai Užugiriuose sudegino tėvų sodybą ir jos gyventojus: abu tėvus - Juozą Gruzdą, Nataliją Gruzdienę ir aštuoniolikmetę sesutę Juzę. Užugiriuose jų atminimui pastatytas paminklas.

Petras pradžioje partizanavo nedidelėje grupelėje - iš viso joje buvo apie 10-15 žmonių. Vėliau, 1945 m. pavasarį, ši nedidelė grupė susijungė su Povilo Švelniko-Voldemaro būriu, kurį papildė dori, sumanūs mūsų krašto jaunuoliai. Būrys išaugo iki 200 žmonių. Vėtra buvo pats drąsiausias ir energingiausias šio būrio kovotojas. Jis narsiai keršijo raudoniesiems okupantams, pats sugalvodavo įvairiausių būdų ir, kovos draugų padedamas, juos įgyvendindavo. Nebuvo „gimęs vadovauti“, bet iniciatyvos jam netruko. Visi jo klausė.

Jei žygis užtrukdavo iki pusiaunakčio, tai po jo Petras dar pasiimdavo kelis stipresnius vyrus ir tęsdavo tą pačią arba naują operaciją. Paprastai tos operacijos pavykdavo sėkmingai ir būdavo sensacingos, apie jas kiti būrio nariai sužinodavo tik rytą išsimiegoję. Kitą dieną rasdavosi daugiau vyrų, norinčių eiti su Petru. Vėtra sumaniai išprovokuodavo stribus ieškoti „banditų“. Kuo tos paieškos baigsis, visiems būdavo aišku. Tokios „paieškos“ buvo surengtos Jauruose, Raupiškyje, prie žvyro karjero.

Voldemaro būryje Petras Gruzdas išbuvo iki 1945 m. vasaros. Po Jaurų kautynių vyrai skirstėsi į mažesnes grupes - po 10-15 žmonių. Šešolkų miške P Gruzdas suorganizavo įrengti žemines. Jose vyrai žiemojo nuo 1946 iki 1949 metų. Kartu su Petru Gruzdu partizanavo: Antanas Didžiulis-Girėnas, Leonas

Guobys-Putinas iš Žalvarių k., Kazys Dabužinskas-Plienai iš Pajaurės k., Česlovas Leskauskas-Ažuolas iš Didžiokų k. Tai buvo pagrindiniai P Gruzdo-Vėtros kovotojai. Dabar tas žemines reikėtų atstatyti.

Petras Gruzdas-Vėtra žuvo 1950.04.01 naktį prieš Verbų sekmadienį. Tai įvyko Molėtų rajone, Skrebulių kaime, Prano Pipiro namuose-mokykloje. Ten buvo mokytojos Žvirblytė ir Stefa Žagūnaitė, Pranas Mackonis, trys partizanai ir mergina vardu Albina, kuriai Vėtra simpatizavo.

Kai pasirodė Molėtų sribai (aišku, buvo išdavystė), Pranas Mackonis sugriebęs automatą išbėgo į kiemą, metė automatą ant žemės ir iškėlė rankas. Kiti du partizanai bėgo į Leišių pusę ir jiems pavyko pabėgti. Petras Gruzdas-Vėtra bėgo Komikovų sodybos pusėn. Jį vijosi ir supo sribai. Pribėgęs Lipiškės pievą ir Komikovų sodybą jis turėjo pasukti į Petro Lesnikausko namus. Pamatęs kad apsuptas, gyvas nepasidavė...

Visus čia paminėtus partizanus gerai pažinojau. Jie tarpusavyje gerai sutarė ir ilgiausiai partizanavo šiuose kraštuose.

STRIBŲ SIAUTĖJIMAS SKREBULIŲ KAIME

1946 m. vasario 16-osios vakarą Skrebulių kaimo jaunimas rinkosi pas Julę Liubeckaitę. Ten nuėjo ir mano 13-os metų brolis Algirdas Simonavičius, seserys Adelė ir Viktė. Iš Lesnikauskų šeimos nuėjo keturi: Zosė, Kazė, Bronė ir Juozas, kuriam tuomet buvo apie 12 metų. Pasilinksminti susirinko maždaug 35 žmonės. Apie 9 val. vakaro atėjo partizanai: Vėtra, Plienas ir Putinas. Pirmiausia jie apžiūrėjo, kas čia susirinko. Vėliau savo kalbose paminėjo šventę, nusivilkę baltus maskuojančius drabužius ir milines, šoko su kaimo merginomis. Buvo čia, žinoma, ir šiek tiek degtinės, užkandos. Putinas mano brolio Algirdo ir Juozo Lesnikausko paprašė budėti prie namo, kad neateitų nepastebėti „nelaukti svečiai“ - stribai. Bet kur tau!

Apie vidurnaktį mano brolis Algirdas pamatė nuo vidurinio kelio įstrižą kryptimi ateinančius septynis ginkluotus vyrus. Jiedu su Juozu Lesnikausku apie tai tuoj pranešė Putinui. Šis, išbėgęs net neapsivilkęs milinės, pamatęs krypuojančias figūras, iškart pasakė, kad tai stribai ir tris kartus iššovė iš stambaus kalibro pistoleto. Tada Putinas-Leonas Guobys su Vėtra-Petru Gruzdu ir Plienu-Kaziu Dabužinsku pabėgo.

Mano sesuo Adelė, Zosė ir Kazė Lesnikauskaitės, išbėgusios iš namo, šliaužė į kelią įstrižai priešinga kryptimi, t.y. tolyn nuo

stribų. Tada sribai paleido kulų serijas į šliaužiančias ir į namą. Namas jau degė, o sribai, nors puikiausiai matė, kad tai ne partizanai, o civiliai žmonės, vis tiek šaudė. Kita atskubėjusi sribų grupė jau supo namą iš kitos pusės ir taip pat šaudė. Adelė šliauždama pajuto, kad kulkos kliudo kailinių nugarą. Trys kulkos perėjo per kailinius - kaip peiliu perrėžė, o viena kliudė koją. Nusigandusi Adelė ėmė pusbalsiu melstis. Greta buvusios Lesnikauskaitės dar dejavo: „Jėzau, Jėzau, Jėzau!“ Jos buvo nušautos: Zosei - peršauta krūtinė, o Kazei - kaklas ir galva.

Ir partizanai, ir mano brolis Algirdas, Juozas Lesnikauskas, Adomas Krekenas ir Česlovas Liubeckas, sribams dar nespėjus apsupti namo, pabėgo. Visiems kitiems nespėjusiems pabėgti teko slėptis pirkioje esančioje bulvių duobėje. Išgąsdinti kulų ir gaisro, drebėjo Bronė Lesnikauskaitė, Zigmas Liubeckas su mažu, dar nekrikštytu sūneliu. Iš viso apie 20 žmonių. Čia tūnodami jie girdėjo, kaip dega - pleška namas, buvo neapsakomai baisu.

Zigmas Liubeckas peržegnojo savo mažąjį vaikelį - tarytum pakrikštijo ir pasakė: „Gyvas nedegsiu!“

Jis pirmutinis išlipo iš duobės. Paskui jį išlipo ir visi kiti. Aplinkui siautėjo ugnis, tad reikėjo kuo skubiausiai bėgti iš namo. Išsprukę laukan žmonės pamatė, kad aplink juos iš visų pusių išdėstyti kulkosvaidžiai. Ūkio šeimininkas Mečislovas Liubeckas, pamatęs kad tuoj degs karvės ir paršiukai, paprašė sribų leidimo, kad galėtų gyvulius išleisti. Leisti tai leido, bet tada visų iš duobės išlipusiųjų akivaizdoje, dviem automato serijomis Mečislovą Liubeką nušovė ir neleido iš gaisro jo pasiimti. Buvo peršauta ir viena karvė.

Kitą dieną Inturkės apylinkės pirmininkas pranešė mano tėvui Juozui Simonavičiui, kad pasiimtų savo dukrą „banditų mergą“ Adelę, nes ši gulinti ant sniego sužeista ir galinti numirti. Molėtų ligoninėje gydytoja Apeikytė sužeistajai išoperavo kulką. Kita sesuo - Viktė buvo uždaryta į areštinę Jauniškio namuose ir tardoma kaip didžiausia nusikaltėlė.

Sunku buvo rasti žmonių, kurie iškastų duobes nušautiesiems. Laidojamas Zosę ir Kazę Lesnikauskaites artimieji norėjo nufotografuoti, bet kunigas fotografuotis bijojo, kad pasakui jo nepersekiotų.

Lesnikauskaites buvo puikios mergaitės, rengdavo gegužines pamaldas, dainavo kaimo chore. Duok Dieve kad dabar būtų daugiau tokio jaunimo.

Panaši išdavystė Skrebulių kaime pasikartojė ir 1950 m. balandžio 1 d.

PARTIZANAI GYNĖ KAIMĄ NUO STRIBŲ

Iš tautos atplaiškų Sovietinių okupantų sukurptas sribynas, žiauriausiomis priemonėmis naikinęs lietuvių tautą, įėjo į Lietuvos istoriją kaip niekingiausias okupanto įrankis. Žemo intelekto, mažaraščiai, daugiausia asocialūs, gavę ginklą ir neribotą valią, teisę plėsti, kankinti, žudyti sribai kaip maras užplūdo Lietuvos kaimus. Prisimenu kai kuriuos sribus, kurie nemokėjo okupanto kalbos, tačiau vartojo bjauriausius triaukščius-keturaukščius keiksmažodžius. Kadangi sribų vadai buvo rusai čekistai, turintys didelį „kovos su buržuaziniais nacionalistais“ stažą, tai ne tik kad nedraudė sribų siautėjimo, bet priešingai - skatino: lai lietuvius naikina patys lietuviai, o MGB-KGB čekistai tarsi niekuo dėti... Rusiškos kilmės „sribo“ vardą „saulės iš Rytų vežėjas“ Justas Paleckis bandė pakeisti lietuvišku „liaudies gynėjo“ pavadinimu, tačiau šis neprigijo; sribas ir liko sribu, - pasibjaurėjimą, panieką ir pasmerkimą keliančiu vardu visam laikui.

Prisimenu 1946-ųjų žiemą. Molėtų sribų būrys, siautėjęs ir apiplėšęs ne vieną Bijutiškio kaimo gyventoją, bruko žmonėms ir klįjavo ant namų sienų plakatus, raginančius žmones eiti į vadinamus rinkimus balsuoti. Kai tie plakatai po nakties dingdavo, sribai žmones terorizavo, stengėsi įvaryti baimę ir

tuomet jausdavo pasitenkinimą. Įėjęs pas gyventoją, sribas pirmiausia surikdavo: „Kur slepi banditus?!“ Jei moterys ir vaikai iš baimės pravirkdavo, sribas pasijusdavo esąs galingas.

Bijutiškio kaimo žmonės slėgė nuolatinę sribų baimę. Apylinkėje veikęs partizanų būrys nusprendė juos gelbėti nuo sribų teroro. Partizanai Vėtra, Plienai, Putinas ir kiti ryžosi sribus pamokyti. Kuomet kaime siautėjusius sribus vakarop į Molėtus vežė „pastotėn išvartytas“ t. y. priverstas juos vežti ūkininkas A. Bužinskas (ūkininkui A. Trimoniui pavyko atsipirkti samaninę), ties Raupiškio molio karjeru grioviuose su paruoštais kulkosvaidžiais jau laukė partizanai. Kuomet girtais balsais traukiantys „Katiušą“ sribai priartėjo, partizanai paleido šūvį. Išgąsdinti „gynėjai“ puolė į abipus kelio esančius griovius, kur jų laukė paruoštų kulkosvaidžių ugnis. Visi sribai buvo nukauti. Po šio įvykio sribai vengė lankytis Bijutiškio apylinkėse.

Partizanai „atšaldydavo“ sribus nuo savivalės ir teroro kaimuose. Jei ne čekistų gausi kariauna, partizanai kaimus nuo sribų būtų apgynę.

KAZYS DABUŽINSKAS

Kazys Dabužinskas gimė 1923 m. Pajaurės kaime, Giedraičių valsč., Ukmergės apskrityje. Tėvai Liudas Dabužinskas ir Stasė Dabužinskienė-Stasiūnaitė turėjo tik 7 ha žemės, bet buvo dideli lietuviai patriotai. Šeimoje užaugo trys sūnūs: Petras, g. 1915 m., Zigmas, g. 1921 m., jaunikis Kazys ir duktė Gienė, g. 1919 m. Vaikystėje Kaziukas mokėsi Vėdarų pradinėje mokykloje.

Kuomet Kazys išėjo pas partizanus ir pasirinko slapyvardį „Plienas“, vyriausią sūnų Petrą rudenį užkankino sribai. Dėl sūnaus netekties iš pergyvenimo mirė mama Stasė, o vėliau ir tėvas Liudas. Likusius gyvus Dabužinskių vaikus - Zigmą ir Gienę 1948 05 22 komunistai ištrėmė į Krasnojarsko kraštą, Igarką.

Kazys Dabužinskas-Plienas žuvo 1948 metais Kūčių naktį. Pagal žmonių pasakojimus buvo taip: Kūčias valgė du partizanai - Kazys Dabužinskas-Plienas ir Česlovas Lesnikauskas-Ažuolas Padvarių kaime pas Alfonsą Simanavičių. Valgant jie buvo pavaišinti migdančiomis tabletėmis. Po to šeimininkas Alfonsas pranešė Molėtų sribams, o šie atvažiavę paryčiui miegančius nušovė.

Tokiomis žiauriausiomis priemonėmis okupantai ir jų pakalikai sunaikino visą Dabužinskių šeimą, o visos Lietuvos mas-tu - komunistai planingai vykdė lietuvių tautos genocidą.

ANTANAS DIDŽIULIS

Antano Didžiulio tėvas Kostas Didžiulis gimė 1900 metais Kurklių miestelyje. Įstojęs į savanorių gretas, kariavo su lenkais ir buvo sužeistas. Po karo tėvas Kostas dirbo pasienio policininku ir gyveno Ukmergės mieste. Čia Ukmergėje 1922 metų spalio mėn. gimė sūnus Antanas. Vėliau kaip buvęs savanoris Kostas Didžiulis gavo 12 ha žemės Žalvarių kaime, Giedraičių valsčiuje, tuometinėje Ukmergės apskrityje ir čionai apsigyveno. Šios patriotų šeimos sūnus Antanas mokėsi Ambraziškių pradinėje mokykloje, o ją baigęs padėjo tėvams ūkio darbuose.

Okupacijos sutrukdė patriotiškos šeimos gyvenimą ir, Sovietų sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą, Antanas pasirinko partizano kelią ir slapyvardį „Girėnas“, o vėliau - „Ąžuolas“. Sužinoję, kad Antanas Didžiulis partizanauja, Giedraičių sribai 1945 m. gegužės mėn., berods, 15-os naktį, daužydami į duris rėkė:

- Atidarykit banditams duris!

Atidarius duris vėl šaukė:

- Duok liktarną!

Tėvas Kostas Didžiulis davė jiems liktarną, bet sribai jį vis tiek nušovė. Tada jam buvo 45 metai. Tuo pačiu metu užėjo ir

partizanai, su kuriais įvyko susišaudymas. Šio sąmyšio metu motina Didžiulienė ir trys jos dukros Didžiulytės išsoko pro langą ir daugiau į namus nebegrįžo, išskyrus tėvo Kosto laidotuves. Laimė kad pasirodė partizanai ir įvyko susišaudymas, nes kitaip sribai būtų nužudę visą šeimą - Didžiulienę ir visas tris Didžiulytės, kai 1946 m. Užugirių kaime sušaudė partizano Petro Gruzdo-Vėtros šeimą ir sudegino sodybą.

Su velioniu Kostu Didžiuliu atsisveikinti atėjo partizanai sūnus Antanas ir Leonas Guobys-Putinas.

Antanas Didžiulis buvo sąžiningas partizanas, kuris daugiausia partizanavo su Petru Gruzdu-Vėtra, Leonu Guobiu-Putinu, Kaziu Dabužinsku-Plienu, Česlovu Lesnikausku-Ažuolu ir kitais partizanais Povilo Švelniko-Voldemaro būryje, kuriame buvo apie 200 žmonių.

1945 metų rudenį Visų Šventųjų dieną Antanas Didžiulis nuėjo į Ožkinių kaimą pas Karolį Juknių. Manoma, kad Karolio brolis Bronius Juknys Antaną išdavė, nes rytą atvažiavę sribai, pastarajam atsišaudant, basą bėgantį nušovė. Nužudytą Antaną Didžiulį-Girėną, Ažuolą dienos metu laikydavo numestą ant grindinio, o naktimis paslėpdavo. Dabar Antano Didžiulio palaikai Giedraičiuose perlaidoti, jam ir kitiems pokario partizanams pastatytas paminklas.

LEONAS GUOBYS

Leonas Guobys gimė 1923 metais Žalvarių kaime, Giedraičių valsčiuje, Ukmergės apskrityje. Jo tėvas Julius Guobys turėjo 20 ha žemės, - matomai buvo Lietuvos savanoris. Šeimoje užaugo trys sūnūs ir viena duktė. 1945 m. rudenį Leonas Guobys, šaukiamas į Raudonąją armiją, neišėjo, o nuėjo į stribus Giedraičiuose.

Kartu su stribais Leonas Guobys 1945 m. pradžioje kovojo su partizanais prie Pūsnės ir buvo sužeistas į koją. Po sužeidimo pasveikęs Leonas Guobys išėjo partizanauti ir pasirinko „Putino“ slapyvardį. Partizanavo Povilo Švelniko-Voldemaro būryje.

Po kautynių prie Jaurų kaimo 1945 m. vasarą, kovotojai pasiskirstė į mažesnes grupes. Leonas Guobys partizanavo kartu su Petru Gruzdu-Vėtra, Kaziu Dabužinsku-Plienu, Česlovu Lesnikausku-Ažuolu ir kitais partizanais. 1947.03.19 prie Kazokų miško, visai netoli Kivilšų sodybos, stribų apsuptas Leonas Guobys-Putinas nusišovė.

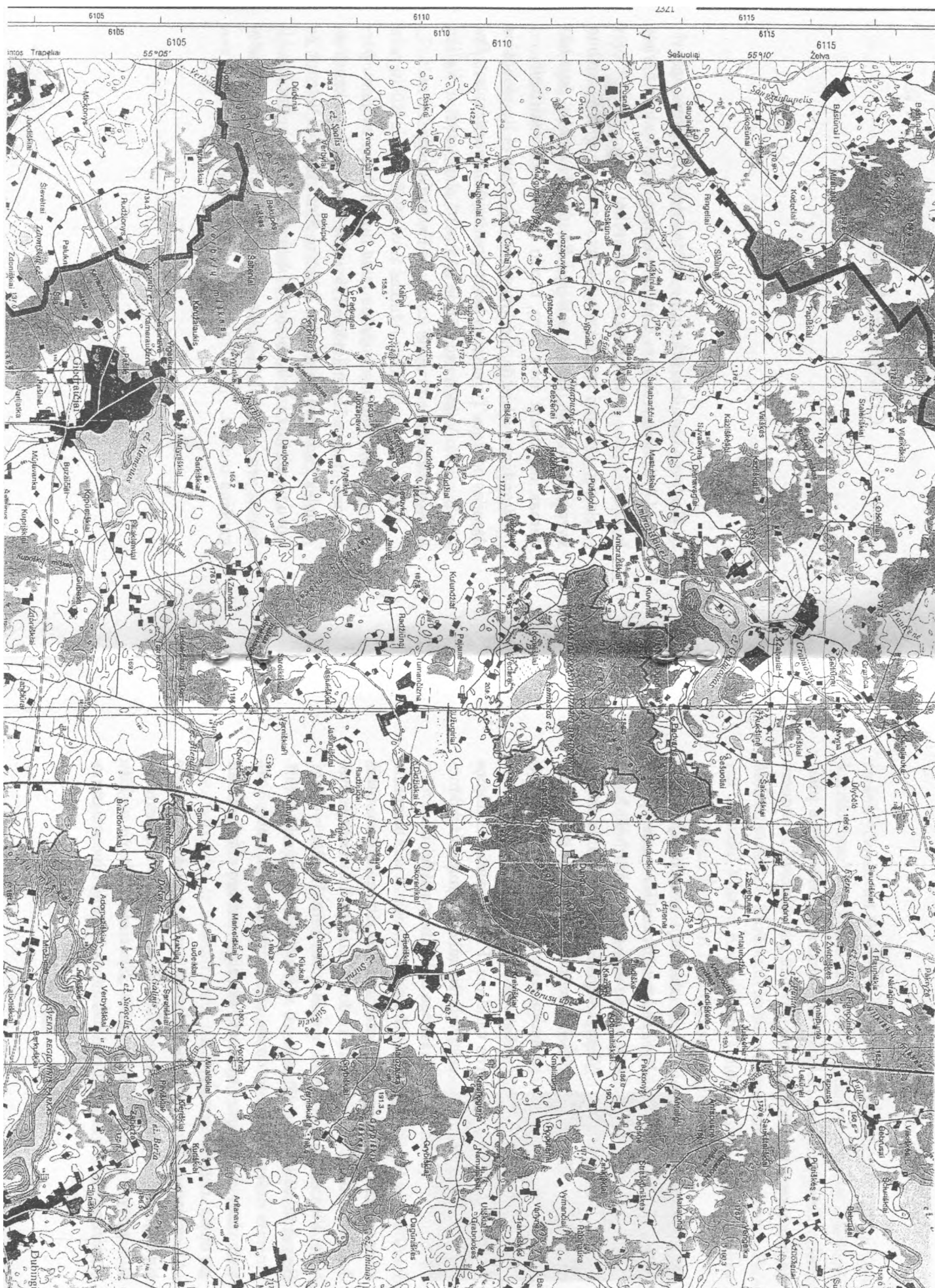
ČESLOVAS LESNIKAUSKAS

Česlovas Lesnikauskas gimė 1924 metais Ukmergės apskrityje, Giedraičių valsčiuje, Didžiokų kaime. Česlovo tėvo Mykolo Lesnikausko šeimoje augo penki vaikai.

Sovietų Rusijai antrą kartą okupavus Lietuvą ir paskelbus vyrų mobilizaciją, Česlovas išėjo į Raudonąją armiją. Joje būdamas, nepaisant savo norų, turėjo kariauti su vokiečiais.

Nugalėjus Vokietiją, Česlovas Lesnikauskas iš Raudonosios Armijos pabėgo. Turėdamas kovinę patirtį ėmė partizanauti Povilo Švelniko-Voldemaro būryje „Ąžuolo“ slapyvardžiu. Vėliau kovojo mažesnėje grupėje kartu su Petru Gruzdu-Vėtra.

Česlovas Lesnikauskas-Ąžuolas žuvo 1948 metais Kūčių naktį. Pagal žmonių pasakojimus buvo taip: Kūčias valgė du partizanai - Kazys Dabužinskas-Plienai ir Česlovas Lesnikauskas-Ąžuolas Padvarių kaime pas Alfonsą Simanavičių. Valgant jie buvo pavaišinti migdančiomis tabletėmis. Po to šeimininkas Alfonsas pranešė Molėtų sribams, o šie atvažiavę paryčiui miegančius nušovė.



ALFONSAS KATINAS



Kaip anksčiau esu minėjęs, nuo 1947 rudens dirbau Ukmergės apskrityje, Šešuolių pradinėje mokykloje. Vieną sekmadienį po pamaldų išėjusį iš Šešuolių bažnyčios mane mandagiai prakalbino jaunuolis. Tai buvo Alfonsas Katinas, nuoširdus, aukštos kultūros vaikiną. Pirmoji pažintis manęs neapvylė: toliau draugaujant tarp mūsų išaugo didžiulis pasitikėjimas.

Alfonsas Katinas gimė 1927 metais sausio 5 d. Dvarinių kaime, Šešuolių valsčiuje, Ukmergės apskrityje. Alfonso tėvas Juozas Katinas augino sūnų ir dorai auklėjo lietuviškoje dvasioje. Visa šeima - ir tėvai, ir vaikai buvo nuoširdūs, svetingi. Šeimininkai svečius dažniausiai vaišindavo mėsinėmis ir bulvinėmis dešromis. Be jų vaišių stalas būdavo apkrautas įvairiais skanumynais, bet nė karto svečių nevaišino alkoholiniais gėrimais, neteko to matyti.

Gerbiamas Alfonsas mane pakvietė į svečius, į tėvo Juozo Katinos sodybą Dvarinių kaime. Čia Alfonsas mane supažindino su Lietuvos partizanų slapyvardė „Spartakas“, kuris su kitu partizanų dažnai lankydavosi pas Juozą Katiną. Šiuose namuo-

se-seklyčioje (vad. stancijoje) posėdžių metu būdavo lietuviška kariška tvarka. „Spartakas“ perskaitydavo įsakymus ir laikraštėlių agitacines ištraukas, kurias platindavome patikimiems žmonėms. Svarbiausia, kad visa tai perduodavau savo gimtinėje Molėtų valsčiuje, Skrebulių kaime veikusiems partizanams: Petrui Gruzdui-Vėtrai, Kaziui Dabužinskui-Plienui, Leonui Guobiui-Putinui, Česlovui Lesnikauskui-Ažuolui.

Alfonsas Katinas jau anksčiau draugavo su partizanais. Nuo 1946 metų pamažu įsitraukė į partizaninę veiklą, o nuo 1948 metų iki 1952 metų balandžio 4 dienos buvo Kazio Dabužinsko-Plieno būryje. Tą dieną jis slėpėsi Ukmergės apskr. Šešuočių vlsč. Rimeisių kaime Broniaus Startos sodyboje - tvarte. Pagal Alfonso Balžeko (nebėra gyvo) išdavystę 12 Vidiškių garnizono sribų, vadovaujamų vyr. leitenanto Šuto buvo apsupę šią sodybą 12 valandų.

Matydamas kad neišsigelbės, Alfonsas Katinas-Raganius nusišovė. Kovotojui nusišovus sribai dar ilgai budėjo ir laukė ateinančių kitų partizanų, o kartu su jais ir Alfonso brolio Vlado Katino-Ginklanešio. Alfonso Katino-Raganiaus palaidojimo vieta nežinoma.

Po sūnaus žūties tėvą Juozą Katiną komunistai nuteisė 10+5 metų bausme. Iškalėjęs 6 metus Kursko kalėjime, Juozas 1958 grįžo į Lietuvą, o 1988 metais mirė.

Tais laikais mūsų pažinties metu apie „Spartaką“ nieko daugiau nežinojau ir nesiteiravau, tik įstrigo man į atmintį jo patriotizmas, Lietuvos meilė ir neapykanta jos okupantams. Tai buvo išsilavinęs, kultūringas Lietuvos karininkas, ryžtingas kovotojas su pavergėjais. Tik šiais Atgimimo laikais sužinojau jo vardą ir pavardę: „Spartakas“ - tai Kazimieras Ališauskas.

JONAS NAVICKAS



Jonas Navickas gimė 1927 metų vasario 15 dieną name netoli bažnyčios, Giedraičių miestelyje, Ukmergės apskrityje. Tėvas, irgi vardu Jonas, buvo amatininkas - batsiuovys, o motina triūsė namų ūkyje. Tėvai dar augino antrą, vyresnįjį sūnų Henriką, gimusį 1925 m. Visi šeimos nariai buvo pavyzdingi katalikai ir eidavo į bažnyčią.

Kilus karui, Lietuvos okupuotus rusus pakeitė vokiečiai, o jiems pralaimint Rytų fronte, Giedraičių ir Dubingių apylinkes pasiekdavo lenkų Armijos Krajovos būriai, kurie terorizavo bei žudė vietinius gyventojus lietuvius.

Sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą ir paskelbus vyrų mobilizaciją, kilo partizaninis judėjimas. 1944 11 15 už ryšius su partizanais, areštuojamas tėvas Jonas Navickas, gimęs 1899 metais ir sūnus Henrikas, tuomet dirbęs mokytoju. 1945 03 16

Karo tribunolas už ryšius su partizanais juos abu nuteisė: tėvą - dešimčiai metų lagerio ir penkeriems metams tremties, o sūnų - atitinkamai aštuoneriems ir trejiems metams.

1944 12 20 buvo suimtas ir jaunesnysis sūnus Jonas Navickas. Jį teisė kartu su tėvu ir broliu Jonu tas pats tribunolas, bet išteisino ir paleido. Pas vieną laisvėje likusią motiną Henrikas neužtruko, o tiek išgyvenęs išėjo pas partizanus ir pasirinko slapyvardį „Kerštas“.

Partizanas Jonas Navickas-Kerštas žuvo 1946 m. balandžio 14 d. Didžiokų kaime (netoli Kazokų) Kivilšų name. Tuomet ten buvo du kovotojai: „Kerštas“ ir partizanas slapyvardžiu „Dragūnas“. Juos abu sribai nušovė ir, nusivežę į Molėtus, suguldė ant grindinio.

Atlikę bausmes tėvas Jonas Navickas į Lietuvą grįžo 1954 m. o mirė - 1972 m.

Sūnus Henrikas grįžo 1952 m., šiuo metu gyvena Panevėžyje.

POVILAS ŠVELNIKAS



Povilas Švelnikas gimė 1913 metais Ukmergės apskr., Želvos valsčiaus, Lelikonių kaime. Tėvas Petras ir motina Karolina jaunuolį Povilą išauklėjo kukliu ir sąžiningu patriotu.

Nuo komunistų II okupacijos pirmųjų dienų Povilas Švelnikas stojo į žūtbūtinę partizaninę kovą ir pasirinko slapyvardį Voldemaras. Ankstyvą 1945 pavasarį jo vadovaujamame būryje telkė-

si apie 200 partizanų, - visas mūsų krašto jaunimas. Šiame būryje buvau ir aš - „Bitinas“ su Petru Pipiru. Mūsų veikimo zona Ambraziškių, Dubingių, Giedraičių, Molėtų, Pūsnės, Želvos apylinkės. Bebaimis ir narsus vadas „Voldemaras“ prieš kautynes vyrams - tiek vadams, tiek eiliniams partizanams paskirstydavo užduotis kaip kovoti, o vėliau - kaip organizuotai pasitraukti. Laisvalaikiu jaunus partizanus mokydavo, kaip susprogdinti granatą, kaip šaudyti iš kulkosvaidžio.

Po Jaurų kautynių netoli Giedraičių „Voldemaras“ savo būrį išskirstė į smulkesnes grupes. Neilgai pabuvęs Šešolkų

miške, jisai atsisveikino ir su mažesniu būreliu išvyko į Purnės ir Želvos apylinkes. Povilo Svelniko veikla buvo aprašyta „Valstiečių laikraščio“^{1*} 1989 m. birželio 22 dienos Nr. 74(6703) 3 puslapyje.

Padaugėjus išdavikų, 1946 09 18 Povilą Svelniką-Voldemarą stribai apsupo, sužeidė ir apalpusį suėmė. Karo tribunolas nuteisė 20 metų griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties. Irkutsko srities lageryje Angarlage jis kentėjo iki 1957 12 12.

Susipažinęs su kaišiadorieta irgi tremtine lietuvaite, vedė, apsigyveno Rygoje ir sulaukė gerų dukrų, kurios neužmiršta tėvynės Lietuvos.

1996 09 13 užgeso tauraus Lietuvos sūnaus, partizanų vado, daug iškentėjusio lagerininko, sulaukusio Tėvynės Nepriklausomybės - Povilo Svelniko gyvybė. Artimųjų ir Kaišiadorių savivaldybės rūpesčiu velionis garbingai palaidotas Novosodų kapinėse.

JAURŲ KAUTYNĖS

Voldemaro būryje, kuriame buvo apie 200 partizanų, berods, birželio antroje pusėje stovyklavome už Dubingių, prie pat Žverno ežero, Liudgardos kaime. Dalinyje vadas palaikė drausmę: per visą buvimo laikotarpį nemačiau nė vieno girta partizano. Kadangi jau ilgai nebuvo prausęsis pirtyje, nuėjau į ežerą išsimaudyti. Vadas nebaigusį praustis mane parginę į trobą ir už tai dar gavau pastabą.

Tuo laikotarpiu į mūsų tarpą, matomai, buvo infiltruoti net trys agentai, kurie iš būrio buvo pašalinti. Vienas iš jų, lyg ir vokiečių, kalbėjo tik vokiškai ir dėjosi kitų kalbų nemokantis. Aš su juo kalbėdavau vokiškai, o šis rodėsi mokantis taisyti ginklus ir juos tobulinti. Stovyklavietėje vakariniai patikrinimai būdavo ne kasdien. Vakare prieš išvykstant į žygį ir po jo skyrininkai suskaičiuodavo savus partizanus ir pranešdavo vadovybei. Stovykloje apsistojus būdavo išstatomi sargybiniai, kurie žinojo slaptažodį-parolę vienai parai. Apsistojus kaime, už jo ribų gyventojai nebūdavo išleidžiami. Norintys išvesti karvę ir prižiūrėti lauką galėjo tik gavę leidimą ir dar būdavo stebimi.

Taigi 1945 metų vieną birželio mėnesio antros pusės naktį buvo tolimas žygis, kuris jau paryčiais baigėsi Jaurų kaime. Dėl mūsų atvykimo kaime tvyrojo įtampa ir baimė. Žmonės baimino per javų lauką palikta brydė, didelis partizanų skaičius, baimino netoli, tik už 4 km esantys Giedraičiai. Jų nerimą didino draudimas išvesti gyvulius į ganyklą ir išeiti patiems kaimo gyventojams...

Pirmoje troboje nuo miško kartu su kitais kovotojais buvau ir aš. Prie ilgo stalo bevalant ginklus, vienas partizanas iš neatsargumo iššovė į lubas. Skubinom valgyti pietus ir, bent kiek užkandę ir palikę netvarkytus stalus, išskubėjome iš trobos. Už kokių dviejų šimtų metrų nuo kaimo, miško pakraštyje vadai mus suguldė kur už krūmelio, kur už kupstelio. Atidžiai stebėjome horizontą...

Nepraslinkus ir pusvalandžiui, pamačiau ateinant baltai apsirengusią moteriškę ir visai netoli vienas nuo kito apie 7 stribus. Šiuo momentu mūsų pusėje sukaleno keli kulkosvaidžiai, automatai ir šautuvai, - stribų pusėje - taip pat. Zvimbė kulkos, kapojo medžių šakeles...Mūsų užnugario dešinėje vadas „Voldemaras“ pistoletu šaudė į viršų ir drąsino atsišaudančius kovotojus. Šis pragaras truko apie pusvalandį. Iš abiejų pusių intensyviai tebešaudant, išgirdome savųjų komandą „automatininkai pirmyn"! Drąsindami vienas kitą pajudėjome šliaužti pirmyn, bet atbėgęs ryšininkas pasakė, kad ši komanda reikia „trauktis"!

Traukiamės... Atsitraukę ėmėme bėgti mišku, pievele ir per vieškelio kalnelį ties Zanėnų kaimu atbulomis pagal Vėtros-Petro Gruzdo komandą. Nubėgę daugiau kaip tris kilometrus, susėdome atsikvėpti. Pranas Mackonis man papasakojo, kad jam bebėgant mišku medžio šakelė užkliuvo už jo ginklo gaiduko, šautuvas iššovė ir galėjo nušauti jo kairėje bėgantį Mindaugą Žalą (dabar jau miręs). Laimė, kad kulka nieko nekliudė ir viskas laimingai baigėsi. Lanku bebėgant į Kazokų ir Šešolkų miškus, pamatėme vieškelio grįžtančius į Molėtus stribus. Gailėjomės, kad mes nuo jų esame per toli, jeigu arčiau - būtume „palydėje".

Partizanai iš šitų kautynių grįžo gyvi ir nesusžeisti. Nebuvo girdėti kalbų, kad būtų žuvusių civilių gyventojų, o apie stribus kalbėta įvairiai. Šios kautynės parodė, kad didelis partizanų susitelkimas viename būryje yra pavojingas.

Giedraičių krašto partizanų ir komunizmo aukų,
nukentėjusių Sovietų II okupacijos metu,
S U V E S T I N Ė
(pagal Vytauto Simonavičiaus prisiminimus)

1	Dabučinskas Kazys, Liudo g. Ukmergės a. Giedraičių v. Pajaurės k.	Plienias	1923	1944- 1948 12 24 Padvarių k.	nušovė stribai
2	Didžiulis Antanas, Kosto, gm. Ukmergėj g. Žalvarių k.	Girėnas, Ažuolas	1922	1944- 1945 11 01 Ožkinių k.	nušovė stribai
3	Didžiulis Kostas (tėvas) g. Ukmergės a. Giedraičių v. Žalvarių k.		1900	1945 05 15	nušovė stribai
4	Gruzdas Petras, Juozo g. Ukmergės a. Giedraičių v. Melužių-Užugirių k.	Vėtra	1921	1944- 1950 04 01 Skrebulių k.	nusišovė
5	Gruzdas Juozas(tėvas)			1946 m.	visus nužudė
6	Gruzdienė Natalija				ir sudegino
7	Gruzdaitė Juzė Melužių-Užugirių k.		1928		sodybą
8	Guobys Leonas, Juliaus g. Utenos a. Molėtų v. Žalvarių k.	Putinas	1923	1945- 1947 03 19 Prie Kazokų miško	nušovė stribai, Vėtra pabėgo
9	Katinas Alfonsas, Juozo g. Ukmergės a. Šešuolių v. Dvarninių k.	Raganius	1927	1946 1948- 1952 04 04	nusišovė prie Rimu- sių k. Šešuolių v.

10	Katinas Juozas g. Šešuolių v. Dvarinių k.			1952-1958	# 10+5 m. Kal. 6 m.
11	Katinas Vladas g. Šešuolių v. Dvarinių k.	Ginklanešys		1948 03 27 - 1952 04 17	Kal. 0,5 m.
12	Lesnikauskas Česlovas, Mykolo g. Ukmergės a. Giedraičių v. Didžiokų k.	Ažuolas	1924	1945- 1948.12.24	Nušovė sribai
13	Lesnikauskaitė Kazė, g. Molėtų v. Skrebulių k.		1926	1946 02 16 Skrebuliu k.	Nušovė sribai
14	Lesnikauskaitė Zosė, g. Skrebulių k. Skrebulių k.		1924	1946 02 16	Nušovė sribai
15	Liubeckas Mečislovas-Mečys, g. Skrebulių k. Skrebulių k.			1946 02 16	Nušovė sribai
16	Navickas Jonas, Karolio g. Giedraičiuose		1899	#1944.11.15- 1954	teistas. 10+5m.
17	Navickas Henrikas, Jono		1925	#1944.11.15- 1954	teistas 8+3m.
18	Navickas Jonas, Jono g. Giedraičiuose	Kerštas	1927	#1944.12.20- 1945.03.16	1945- + 1946 04 14
19	Simonavičius Vytautas, Bitinas Juozo g. Molėtų v. Skrebulių k.		1924 1928	1944- 1945 08	legalizavosi
20	Švelnikas Povilas, Petro g. Ukmergės a. Želvos v. Lelikonių k.	Volde- maras	1913	1944- 1946 09 18 sužeistas suimtas	teistas 20+5 grįžo 1958 m. mirė 1996
21	Švelnikienė Karolina-motina g. Ukmergės a. Lelikonių k.		1885	1945.07.03	teista 2 + 3m. gr. 1947 07 03

Pažymėta: a - apskritis, g - gyveno, k - kaimas, v - valsčius, gr. - paleista



LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

V. Simonavičius
Filaretų 59a-20
Vilnius

ARCHYVO PAZYMĖJIMAS
1998 10 01 3777-S

Nr.
Vilnius

Dėl žuvimo

Lietuvos SSR Valstybės saugumo komiteto (KGB) nepilnai išlikusiame archyvineame fonde yra žinios, kad 1950 m. balandžio mėnesį (diena nenurodyta) MGB Utenos apskr. skyriaus karinės-čekistinės operacijos metu buvo apsupti Skrebulių pradinėje mokykloje besislapstantys "Didžiosios kovos" apygardos, "B" rinktinės štabo nariai. Ginkluoto pasipriešinimo metu nužudytas "B" rinktinės žvalgybos skyriaus viršininkas bei būrio "Vėtras" vadas Gruzdas Petras, s. Juozo g. 1921 m., turėjęs slapyvardį "Vėtras". Gruzdas Petras partizanų būriui priklausė nuo 1944 metų.

PAGRINDAS. F.K.-1. Ap. 3. B. 335. L. 166.

Direktorius

Skýriaus vadovas

V. Svedaraukienė; 85 88 69



O. Léveris

V. Ektytė

8305324



LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

ARCHYVO PAŽYMEJIMAS
1998 09 30 3780-S

Nr.
Vilnius

V.Simonavičiui
Filaretų 59a-20
Vilnius

Lietuvos SSR Valstybės saugumo komiteto (KGB) nepilnai išlikusiame archyvineame fonde yra žinios, kad 1947 m. pradžioje Ukmergės apskr. Giedraičių valsč. veikė partizanų būrys "Vėjas" (taip dokumente). Nustatyti jos nariai: vadas Gruzdas Petras, s. Juozo ir Guobys Leonas, a. Juliaus, 1947 m. kovo 19 d. "Vėtro" būrio vado Ruzgo (taip dokumente) Petro, slapyvardė "Vėtras" ir partizano Guobio Jono (taip dokumente) slapyvardė "Putinas" paieškai buvo išsiųsta operatyvinė-karinė grupė, kuri abu surado. Prasidėjus ginkluotam pasipriešinimui Guobys nužudytas, o būrio vadas pabėgo.
PAGRINDAS.F.K.-1.Ap.15.B.3222.L.187.
F.K.-1.Ap.3. B. 240.L.244.

Direktorius

Skyriaus

V.Svedarauskiene, 65 88 69



O. Léveris
V. Ekytė

O.Léveris

V.Ekytė

8005324



LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS

LIETUVOS VPATINGASIS ARCHYVAS

V.Simonavičiui
Filaretų 59a-20
Vilnius

ARCHYVO PAZYMEJIMAS
1998 09 15 3778-S

Nr.
Vilnius

Lietuvos SSR Valstybės saugumo komiteto (KGB) nepilnai išlikusiame archyvineame fonde yra žinios, kad Katinas Alfonsas, s. Juozo (gimimo metai nenurodyti) buvo nužudytas 1952 m. balandžio mėn. pirmoje pusėje (diena nenurodyta). Katinas Alfonsas, Juozo nuo 1951 m. priklausė "Skirmanto" būriui, turėjo slapyvardį "Raganius".
PAGRINDAS. F.K.-1. Ap.15. B.3278. L. 21, 29, 47.
F.K.-1. Ap.16. B.3270. L.225.

Direktorius

Skyriaus vedėja

V.Svedaraskienė, 65 88 69



[Handwritten signature]

O.Lėveris

V.Ektytė

9005024



LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

Admonavicius V.
Piliatavič 52-10
Vilnius

LIETUVOS PATRIOTAI

122-04-35 Nr. 3779-2
1. Nr.

Lietuvos ypatingasis archyvas yra šovietų Jont, s. Jono (taip dokumente) g. 1927 m. Ukmergės apskr. Giedraiščių m. bandžiamoji byla 4-15219. Šio RKG šalinio, g. 1927 m. 1935 m. 05 05 apklausos protokole nurodomas Vladas, s. Tarklės, g. 1919 m. Ukmergės apskr. Giedraiščių valsč. pažymėjo, kad jis iš vietinių gyventojų žinojęs, jog, išvadavus Lietuvą SSR iš vokiečių okupantų, buvęs Jont, s. Jono slapstėsi, įstojo į partizanų būrį ir buvo nužudytas Ukmergės apskr. Giedraiščių valsč. prie Didžiųjų Gaičių.

ISSA RKG Terijno sk. 1955 10 25 tardymo protokola Felakauskas Alfonsas, s. Simono, g. 1922 m. Virvintų raj. Giedraiščių m. (taip dokumente) pažymėjo, kad buvęs Jont, s. Jono 1945 m. įstojo į ginkluotų partizanų būrį ir buvo nužudytas.

Pažymėjimai: F.-4-I. 55 15219, 1. 121, 122, 165.

1946 04 17 MVD Utensos apskr. Molėtų vlsč. sk. sulaukė partizanų rinkėjų Kivilšienę, Veroniką, Kotiejus, g. 1929 m., gyv. Ukmergės apskr. Giedraiščių vlsč. Šidaičiai (Didžiokiai) (taip dokumente) km., nes jos namuose 1946 04 13 čekistinės-kerinės operacijos metu buvo surasti ir nužudyti du partizanai (pavardės nenurodytos). MVD Molėtų vlsč. sk. 1946 04 18 tardymo protokola Kivilšis Jonas, s. Antano, g. 1927 m. pažymėjo, kad nužudytųjų partizanų pavardžių nežino, o jų slaptyvardės buvo "Merštas" ir "Boradalo" (taip dokumente).

Pažymėjimai: F.-4-I. 55 29022/3, L. II. 25, 62.

Direktorius



O. Javėris

O. Javėris

V. Skityte, tel. 65 68 69

Gedimino 40
2001 Vilnius

Tel. 613 431
Faks. 613 431

9305324



LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

V. Simonavičiui
Filaretų g. 59a-20
Vilnius

ARCHYVO PAZYMEJIMAS
1998 04 07 3782-S

Nr.
Vilnius

Lietuvos SSR Valstybės saugumo komiteto (KGB) nepilnai išlikusiame archyvineame fonde yra Svelniko Povilo, Petro g. 1913 m. Ukmergės apskr. Želvos v. Leliškių km. baudžiamoji byla.

Svelnikas Povilas, Petro, g. 1913 m. buvo suimtas Ukmergės MVD skyriaus. 1946 09 18 Ukmergės apskr. miškuose sunkiai sužeistas susišaudymo metu.

LSSR MVD Karinio Tribunolo 1946 12 14 nuosprendžiu Svelnikas Povilas, Petro, g. 1913 m. kaltintas pagal RSFSR baudžiamojo kodekso 58-1 "a" ir 58-2 str. (1945 04 - 1946 09 kovojo prieš sovietinę valdžią įvairiuose partizanų būriuose). Nuteistas 20 metų laisvės atėmimo, konfiskuojant turtą.

Kalėjo Irkutsko lageriuose. 1957 12 17 iš įkalinimo vietos paleistas.

PAGRINDAS.F.K.-1. Ap.58 B.B. 10060/3. L. 6, 70, 83.

Direktorius



Skyriaus vadovas

[Signature]

[Signature]

O.Lėveris

V.Ektytė

8305324

TEKSTE MINIMI VIETOVARDŽIAI

Ambraziškiai 7, 28	Padvariai 17, 21
Bijutiškis 15, 16	Pajaurė 17
Didžiokai 21, 27	Pakalniai 7
Dubingiai 7, 26, 28	Pusnė 7, 20, 28, 29
Dvarniniai 24	Raupiškis 10, 16
Giedraičiai 7, 26, 28, 30	Rimeisiai 25
Inturkė 14	Ryga 29
Jaurai 7, 10, 20, 28, 30	Skrebuliai 6, 7, 11, 12, 14, 25
Kaišiadorys 29	Skudutiškis 3
Kaniūkai 3	Šešolkai 10, 28, 31
Kazokai 4, 20, 27, 31	Šešuoliai 8, 24
Kurkliai 18	Šideikiai 37
Lelikoniai 28	Ukmergė 18
Lipiškės 11	Utena 3
Liudgarda 30	Užugiriai 9
Lyduokiai 8	Vėdarai 17
Melūžiai 9	Vidiškiai 25
Molėtai 3, 21, 27, 28, 31	Zanėnai 7, 31
Novasodai 29	Žalvariai 18, 20
Ožkiniai 19	Želva 28, 29
	Žvernas ež. 30

ŽODYNĖLIS

Agentas - čekistų šnipas, pranešėjas.
Aktyvistas - okupacinę sovietų valdžią remiantis žmogus, tarnautojas.
Banditas - ginkluotas plėšikas; komunistai tuo vardu vadino besislapstančius gyventojus, Lietuvos laisvės gynėjus-partizanus.
Buožė, kulokas - stipresnis ūkininkas.
Bunkeris - partizanų slėptuvė.
Būrys - keleto ar daugiau partizanų dalinys.
Čekistas - Sovietų Rusijos saugumo įstaigų pareigūnas.
Garnizonas - sovietų kariuomenės ar sribų dalinys kovai su partizanais
„Katiuša“ - 1940 metų patriotinė rusų daina.
Kolaborantas - su okupantu bendradarbiavęs asmuo.
KGB, MGB - Sovietų Rusijos saugumo organizacijos
Legalizuotis - nutraukti ginkluotą kovą prieš okupantus.
Pasala - užpulti priešą pasiruošusi kovotojų grupė.
Rėmėjas - partizanus palaikantis ir visaip juos remiantis asmuo.
Ryšinininkas - ryšius tarp partizanų palaikantis ir jų įpareigojimus vykdan-
tis asmuo.
Skrebas, sribas - prieš partizanus kovojęs ginkluotas čekistų pagalbi-
ninkas
Skrebynas - sribų būstinė.
Slapyvardis - pasirinktas partizano ar ryšininko vardas.

PANAUDOTI ŠALTINIAI

1. LGGRTC Lietuvos gyventojų genocidas:
I tomas 1939-1941 Vilnius, 1999;
II tomas 1944-1947, 3 knygos 1998, 2002, 2005.
2. I. Ignatavičius, Lietuvos naikinimas ir tautos kova, Vilnius, 1999.
3. J. Jankausko ir V Simonavičiaus asmeniniai archyvai.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
Archyvo pažymėjimas.....	5
VYTAUTAS SIMONAVIČIUS.....	6
NORIU PAPASAKOTI APIE „VĖTRĄ“	9
STRIBŲ SIAUTĖJIMAS SKREBULIŲ KAIME.....	12
PARTIZANAI GYNĖ KAIMĄ NUO STRIBŲ.....	15
KAZYS DABUŽINSKAS.....	17
ANTANAS DIDŽIULIS.....	18
LEONAS GUOBYS.....	20
ČESLOVAS LESNIKAUSKAS.....	21
Žemėlapis.....	22
ALFONSAS KATINAS.....	24
JONAS NAVICKAS.....	26
POVILAS ŠVELNIKAS.....	28
JAURŲ KAUTYNĖS.....	30
GEDRAIČIŲ KRAŠTO PARTIZANŲ IR KOMUNIZMO AUKŲ, NUKENTĖJUSIŲ SOVIETŲ II OKUPACIJOS METU, SUVESTINĖ.....	32

TEKSTE MINIMI VIETOVARDŽIAI.....	39
ŽODYNĖLIS.....	40
PANAUDOTI ŠALTINIAI.....	41